sanat emeği
yayınları

şiir

BRECHT

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

karanlık zamanlar

Tüm şiirlerinden
seçmeler: 2

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

KARANLIK ZAMANLAR

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

SANAT EMEĞİ YAYINLARI: 11
Şiir Dizisi: 6

Birinci Basım: Ocak 1980

Asıl adı
«Bertolt Brecht Poems»
olan bu kitap 1976 yılında
Londra'da
John Willett ve Ralph Manheim
tarafından
Erich Fried'ın da yardımıyla
yayımlanmış,
çeviriler bu kitaptan yapılarak
Almanca asıllarıyla
karşılaştırılmıştır.

TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Kapak resmi:
Nikola Mirçev
Sorgu (Ayrıntı) 1954

Dizgi-Baskı-Cilt: Ağaoğlu Yayınevi Tesisleri
Tel: 27 73 37

İstanbul, 1980

BERTOLT BRECHT

Tüm Şiirlerden Seçmeler:2

KARANLIK ZAMANLAR

Çevirenler:
A. Kadir Gülen Fındıklı

OTUK TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

sanat emeği yayınları

Divanyolu, Klodfarer Cad. 38/2
Cağaloğlu-İstanbul

Tel: 22 92 57

Yazışma: PK. 1339 Sirkeci/İstanbul

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

BERTOLT BRECHT

(1955 yılında Moskova'da Lenin Barış Ödülü'nü alırken)

SÜRGÜNÜN İLK YILLARI (1934 - 1936)

ONUR TOPLUM TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

SIRF
ARTAN DÜZENSİZLİK
YÜZÜNDEN

Sırf artan düzensizlik yüzünden
bizim sınıf kavgası kentlerimizde
çoğumuz şu yıllarda karar verdik
daha fazla söz etmemeye
deniz kıyısındaki kentlerden, çatılardaki kardan, kadınlardan,
mahzendeki olgun elmaların kokusundan, etin duygularından,
bir insanı insan yapan ve onu şişmanlatan tüm şeylerden.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Ama gelecekte yalnız düzensizlikten söz etmeye
ve böylece tek yanlı, kısır olmaya karar verdik,
ve politika işine adamakıllı dalmaya,
ve diyalektik ekonominin kuru ve «aşağılık» sözcüklerini
[kullanmaya.
Kar tipilerinin (bu tipiler, biliyoruz, sadece soğuk değil).
sömürünün, çekici kadın etinin, sınıflı adaletin
böylesine korkunç, böylesine sıkışık, bir arada yaşamaları
bu kadar çok yönlü bir dünyanın içimizde onaylanmasını
[doğurmasın diye
ve zevk alınmasın diye çelişkilerinden
böylesine kanlı bir yaşamın.
Anlıyorsunuz.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

ALIŞVERİŞ YAPAN

Yaşlı bir kadınım ben.
Almanya uyandığında
Devlet yardımı azaldı.
Çocuklarım verirlerdi bana
arada sırada birkaç kuruş,
ama pek öyle bir şeyler alamıyorum gene de.
Bu yüzden daha az gider oldum
eskiden her gün alışveriş yaptığım dükkânlara.
Sonra aklımı başıma topladım günün birinde
ve eski bir müşteri olarak her gün
gitmeye başladım fırına, manava yeniden.

TOPLUMSAL ONUR TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

İhtiyacım olan şeyleri seçerdim bir bir,
her zamankinden ne daha çok alırdım, ne daha az,
peksimetler de koyardım ekmeğin yanına,
lahananın yanına da pırasa,
ama hesabı çıkarttıkları vakit çekerdim içimi,
karıştırıp küçük para kesemi tutuk parmaklarımla,
yeterince param yok, derdim, başımı sallayarak, bunları
[ödeyecek,
ve tüm müşterilerin gözleri önünde
çıkardım dükkândan gene başımı sallayarak.
Ve şöyle diyorum kendi kendime:
Hiç bir şeyi olmayan bizler gibiler
yiyecek satılan yerlerde görünmezlerse bundan böyle
hiç bir şeye ihtiyacımız yok sanabilirler,
ama buraya gelir de hiç bir şey satın alamazsak eğer
haberleri olur hiç değilse.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

TEBEŞİR
HAÇI

Ben bir hizmetçi kızım.
S.A. dan bir adamla bir maceram oldu.
Bir gün o, gitmeden önce,
gülerek gösterdi bana
hallerinden yakınanları nasıl yakaladıklarını.
Bir tebeşir parçası çıkardı ceketinin cebinden
ve bir küçük haç çizdi avucunun içine,
ve anlattı, sivilleri giyinip
iş ve işçi kurumlarına nasıl gittiğini
avucunun içindeki bu işaretle,
işsizlerin kuyrukta ana avrat
küfrettikleri o yerlere,
ve nasıl küfrettiğini kendisinin de onlarla birlikte,
dostluk ve dayanışma gösterisi olarak da
sırtına nasıl vurduğunu küfreden herkesin,
ve böylece, sırtında beyaz haç bulunan
damgalı adamların S.A. larca nasıl yakalandığını.

Bu anlattıklarına katıldıydık gülmekten.
Onunla üç ay bir arada yaşadım.
Sonra bir gün bir de ne göreyim:
Banka cüzdanımı apartmamış mı.
Yok benim için saklayacakmış da,
yok kimin ne olacağı belli değilmiş de,
falan filân.
Ben onu suçlayınca da,
bin dereden su getirerek yeminler etti,
beni yatıştırmak için de
sırtımı okşadı şöyle.
Yılandan kaçar gibi kaçtım ondan.
Eve gelince ilk iş aynaya baktım,
sırtımda beyaz haç var mı diye.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

BİRLEŞİK CEPHE TÜRKÜSÜ

1.

Ve insan insan olduğu için
yemek isteyecektir, buyrun hadi.
Oysa sözcükler ne etin yerini tutar,
ne de doldurur boş mideyi.

Haydi sola, bir kii!
Haydi sola, bir kii!
Yer var, yoldaş, sana da,
al Birleşik Cephede yerini,
çünkü bir işçisin sen de.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

2.

Ve insan insan olduğu için
hoş görmez suratına inecek çizmeyi.
Ne kendi altında köleler ister,
ne de üstünde ister bir efendi.

Haydi sola, bir kii!
Haydi sola, bir kii!
Yer var, yoldaş, sana da,
al Birleşik Cephede yerini,
çünkü bir işçisin sen de.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

3.

Ve işçi işçi olduğu için
ona başkası vermez özgürlüğü.
Onu kurtaracak başkaları değil,
bu iş işçinin kendi işi.

Haydi sola, bir kii!
Haydi sola, bir kii!
Yer var, yoldaş, sana da,
al Birleşik Cephede yerini,
çünkü bir işçisin sen de.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

PORTAKAL SATIN ALIRKEN

Southampton sokağı boyunca çöken
sarı sisin içinden
birdenbire lambalı bir meyva arabası çıktı
ve kesekâğıtlarını parmaklayan
yaşlı bir pasaklı.
Aradığını birdenbire bulan biri gibi
şaşıp donakaldım.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Hep portakal olsun isterdin hani!
Avuçlarıma sıcağı hohladım
ve araştırdım ceplerimi.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Tutarken elimde bozuk paraları sıkı sıkı
fiyatına baktım ve
düzensiz rakamları gördüm
bir gazete kâğıdına kömürle yazılı,
bu ara hafiften ıslık çaldığımı bile farkettim,
ve bir anda baktım acı gerçek apaçık önümdeydi:
Bu kentte sen yoksun ki!

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

SORULAR

Ne giydiğini yaz bana! Sıcak tutuyor mu?
Nasıl uyuduğunu yaz bana! Yatağın yumuşak mı?
Nasıl göründüğünü yaz bana! Hep aynı misin?
Neyi özlediğini yaz bana! Kolumu mu?

Nasılsın, yaz bana! Hoş tutuyorlar mı seni?
Ne bok yiyorlar, yaz bana! Cesaretin yetiyor mu?
Ne yaptığını yaz bana! Yaptığın şey iyi mi?
Neyi düşündüğünü yaz bana! Beni mi?

Elbette sorulardır sana bütün verebildiğim.
Ve gelen yanıtları kabullenmeliyim, mecburum buna.
Yorgunsan, uzatamam sana elimi.

Ya da açsan, seni besleyemem.
Sanki yaşamamışım bu dünyada, hiç yokmuşum.
Unutmuşum sanki seni.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

KALEDONYA PAZARI (*)

1.

Yedi kent yatar Troya'nın altında.
Kazıp çıkartmışlar hepsini yeniden.
Londra'nın altında da yedi kent yatar mı?
En dipten çıkanları burada mı satarlar acaba?

Fosforlu balıkların durduğu şu tezgâhın orda,
çorapların arasında işte bir de şapka.
Yedi şiline alamazsınız yenisini, saçma,
buysa yalnız iki şilin, hem kötü değil o kadar, tek bir deliği var.

(*) *Londra'nın ünlü bitpazarı. Bu şiir, Brecht'in bitmemiş şiirlerindendir.*

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

2.

Korkunç tanrı oturmuştu kalkmamacasına, tabanları dışarı
[dönük,
sonra bir gün kırıldı burnu, düştü ayak parmaklarından biri
[ve gözdağı veren kolu,
ama bronz bedeni ağırdı çok, yalnız el yürütülmüştü
ve geçerek bi sürü canlı ellerden düşmüştü Kaledonya pazarına.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

3.

«Köprü yoktur Doğu ile Batı arasında»
diye haykırdı ücretli ozanları.
Gözlerimle gördüm ben ama
o büyük Okyanusun sırtındaki kocaman köprüleri.
Ve doğuya taşınan koskoca silâhları gördüm
ve onları şarkılarla el üstünde tutan halkı.
Bu ara, içinden kan damlayan çay geliyordu,
savaş yaralıları ve altın geliyordu, Doğu'dan Batı'ya.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Ve Windsor dulu, karalar içinde,
parayı alır, sokar çorabına,
pohpohlamadan sırıtır,
gönderir onu Kaledonya pazarına.
Nerde hani o eski çeviklik,
bir sabah gelirler topallaya topallaya,
ve bir tahta bacak satın alırlar, elden düşme,
uysun diye tahta kafalarına.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

DANİMARKALI İŞÇİ OYUNCULARA GÖZLEM SANATI ÜSTÜNE SÖYLEV

Sahneye çıkmaya geldiniz siz buraya,
ama önce sorulmalı size: Ne diye?
Halkın önünde göstermeye geldiniz kendinizi
ve neler neler yapabileceğinizi, yani,
sergilenmeye, görülmeye değer bir şeymişsiniz gibi...
Ve umuyorsunuz ki, halk alkışlayacak sizi,
gösterilerinizle kendi dar dünyalarından sizin geniş dünyanıza [sürüklenip
tadarak doruktaki başdönmesini, tutkuların en güçlüsünü.
Ve işte
şimdi soruluyor size:
Ne diye?

Çünkü burada, daha aşağı sıralarda
seyirciler tartışmaya başladı:
Birtakımı inatla ayak diriyor,
nasıl olursa olsun, diyorlar, sadece kendinizi göstermeyin,
göstermelisiniz bize dünyayı,
ne yarar var, diyorlar, bir kez daha görmemizde
şu adamın nasıl kederli olabileceğini,
ya da şu kadının nasıl katı,
ya da nasıl gösterebileceğini hain bir kralı
şu arkada duran adamın.
Kaderin acımasız ağına düşen
bir avuç insanın halini
ve onların yüz çizgilerini
ısıtıp ısıtıp önümüze koymanın anlamı ne?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Bir sürü kurban rolü oynuyorsunuz bize,
bunlar sanki yabancı güçlerin
ve kendi içdürtülerinin umarsız kurbanlarıymış gibi.
Sevinçler köpeklere atılan yemek artıkları gibi
birdenbire atılıyor bunlara yukardan.
Ve gene birdenbire ilmikler geçiyor boyunlarına,
yukardan gelen dertler.
Ama biz, aşağı sıralardaki seyirciler, oturuyoruz donuk gözlerle,
bu kez sizin pençenizde bakıyoruz aval aval
surat ekşitmelerinize ve el kol hareketlerinize,
gemlenemez dertleri, kaygıları duyarak içimizde.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Artık yeter, diyor, aşağı sıralarda hoşnut olmayanlar,
yeterli değil bu!
Siz bu ağın insanlar eliyle örülüp atıldığını
ve artık bunun herkesçe bilindiğini gerçekten duymadınız mı?
İnsan kaderinin gene insan olduğu bugün her yerde duyuldu,
kalabalık gemilerin gidip geldiği denizler ötesindeki
yüz katlı kentlerden en ırak köylere kadar, her yerde.
Bu yüzden istiyoruz sizden, çağımız aktörlerinden-
yıkma çağının aktörlerinden ve doğaya ve insan yapısına
egemen olma çağının aktörlerinden-
artık kendinizi değiştirmenizi ve insanın dünyasını bize
olduğu gibi göstermenizi:
İnsan eliyle yapıldığını ve değişime açık olduğunu.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Kabaca, sıralardan gelen düşünce bu.
Kuşkusuz, herkes katılmıyor bu düşünceye,
çoğunluk, omuzları düşmüş, kamburları çıkmış, oturuyor, alınları, biteviye boşuna sürülmüş taşlı toprak gibi kırışık.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Günlük yaşamlarının bitmez tükenmez uğraşlarıyla yorgun,
ötekilerin öylesine midelerini bulandıran şeyi—
bunlar merakla beklemedeler:
Uyuşmuş ruhları için küçük bir masaj.
Gevşemiş sinirleri için bir parça gerginlik.
Ucuz serüvenler, onları anlaşılmaz ve kavranılmaz
ve yaz geçilmiş bir dünyadan
koparıp götürecek büyülü ellerin pençesi.
Öyleyse, seyircilerinizden hangisine kulak vereceksiniz,
[aktörler?

Bence, hoşnut olmayanlara.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Ama nasıl yapmalı bu işi?
İnsanların ortak yaşamını nasıl canlandırmalı ki
anlaşılabilsin ve üstesinden gelinebilsin?
Yalnız kendinin değil ama, başkalarının da yalnız ağa düştükten
[sonra
nasıl davrandıklarını değil ama.
Bu ağın nasıl örülüp nasıl atıldığını nasıl göstermeli?
İnsan eliyle örülüp atıldığını?
Öğrenmeniz gereken ilk şey, *gözlem sanatı.*

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Senin, aktör,
bütün öbür sanatlardan önce
gözlem sanatında usta olman gerekiyor.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Çünkü senin nasıl göründüğün önemli değil,
ne gördüğün ve ne gösterebildiğindir önemli olan.
Bilinmeye değer şey ne bildiğindir.
Senin ne denli iyi gözlem yaptığını görebilmek için
gözleyecektir seni insanlar.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Sadece kendini gözleyen kişi
insan bilgisini edinemez hiç bir vakit.
Daha çok kendini kendinden gizleme telâşı içindedir o.
Ve kimse kendi kendinden daha akıllı değildir.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Bu yüzden, ilk eğitiminiz
yaşayan insanlar arasında başlamalı.
İlk okulunuz
iş yeriniz, eviniz, semtiniz olsun,
sokaklar, yeraltları, dükkânlar olsun.
Ordaki tüm insanları gözlemelisiniz,
yabancıları tanıdık gibi,
tanıdıkları yabancı gibi.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

İşte, vergisini ödeyen bir adam durmakta şurda;
benzemiyor vergisini ödeyen her adama,
herkes vergisini gönülsüzce ödese de.
Aslında bu işi yaparken kendine bile benzemiyor.
Ya bu vergileri toplayan adam:
O gerçekten vergiyi ödeyenden pek mi farklı?
O da öbürü gibi yalnız vergiyi ödemekle kalmaz,
başka ortak yanları da vardır sıkıntı verdiği bu insanla.
Ve şurda duran kadın
her zaman kaba konuşmazdı böyle.
Böyle kaba konuşmazdı herkesle.
Şurdaki kadın da böyle canayakın değildi herkese karşı.
Ve şu sert müşteri - yalnız sert mi,
aynı zamanda korku dolu değil mi?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Sonra şu çocuğuna ayakkabı alamayan cesaretsiz kadın-
onun cesaretinin kırıntılarıyla imparatorluklar kazanılmadı mı?
Bakın, bir kez daha gebe.
Şu hasta adamın bakışını gördünüz mü,
bir daha iyileşemeyeceğini duyduğunda,
ve çalışmak zorunda olmasa iyileşebileceğini?
Bakın şimdi ona,
dünyanın nasıl yaşanabilir bir gezegen haline getirilebileceğini
[anlatan
bir kitabın sayfalarını karıştırarak geçiriyor
yaşamının geri kalanını.
Ekrandaki ve gazete sayfalarındaki resimleri de unutmamalısınız.
Şu yöneticiler nasıl yürüyor, nasıl konuşuyorlar, bakın,
şu, kaderinizin iplerini vahşi, beyaz ellerinde tutanlar.
Böylelerine gözlerinizi dört açıp bakmalısınız.
Ve çevrenizde olup biten her şeyi, bütün o hırgürü
tıpkı birer tarihsel olaymış gibi düşünün,
çünkü onları sahnede de öyle göstereceksiniz,
örneğin, iş bulma savaşını,
erkekle kadını arasındaki acı ve tatlı konuşmaları,
kitaplar üstüne tartışmaları,
boyuneğmeleri ve başkaldırmaları,
denemeleri ve başarısızlıkları falan,
bütün bunları birer tarihsel olaymış gibi canlandıracaksınız.
(Burada şu sıra aramızda geçenlere bile
bu gözle bakın:
Nasıl eğitiyor gözlem sanatı üzerinde sizi
ülkesinden kaçmış bir oyun yazarı).

Gözlem yapabilmek için
karşılaştırmayı öğrenmek gerek.
Karşılaştırma yapabilmek için de
gözlem yapmış olmak gerek.
Gözlem yoluyla bilgi üretilir,
gözlem içinse bilgi gerekli.
Ve yaptığı gözlemi nasıl kullanacağını bilmeyen
kötü gözlem yapmış demektir.
Bir meyva üreticisi
rastgele bir insandan
daha keskin bir gözle inceler
elma ağacını.
Ama insan kaderinin gene insan olduğunu bilmeyen
tam anlamıyla göremez insanı.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

İnsanları işleme sanatının bir dalıdır
insana uygulanan gözlem sanatı.
Sizin göreviniz, aktörler,
insanı işleme sanatının kâşifleri olmaktır ve öğretmenleri.
Onların yapılarını tanıyarak ve ortaya koyarak
kendilerini işlemeyi öğretirsiniz onlara.
O büyük ortak yaşama sanatını öğretirsiniz.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Peki ama, şimdi bizler,
ezilmiş ve hor görülmüş bizler,
bilgisizlik içinde boğulmuş, güvensiz yaşayan bizler,
sömürmek ve kendilerine boyun eğdirmek için yabancı bir [ülkeye
araştırma yapmaya giden kâşiflerin ve öncülerin
o harika tavırlarını nasıl takınabiliriz, diye
sorduğunuzu duyar gibiyim.
Biz, bizden daha talihli olanların uğraştığı
birtakım nesnelerden başka bir şey değildik nasıl olsa.
Nasıl olur da bizler,
meyva veren ağaçtan öte bir şey olmayan bizler,
bir bahçıvan olabiliriz birdenbire?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Bana kalırsa, öğrenmeniz gereken sanat bu işte, sizler, hem aktör, hem işçi olanlar.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Yararlı olacak ne varsa
öğrenmek elinizde.
Gözlemlerini, sizin günlük işinizde yaptığınızdan
daha iyi gerçekleştiremez hiç kimse.
Ustanın zayıf yanlarını ve yeteneklerini tanımak,
iş arkadaşlarınızın alışkanlıklarını ve düşünme biçimlerini
tamtamına tartmak sizin için çok yararlı.
İnsan bilgisi olmadan
nasıl sürdürülür ki sınıf savaşınız?
Görüyorum sizlerin ve en iyilerinizin
şimdiden bilgiye sarıldığını canla başla,
gözlemi keskinleştirip insanı yeni bir bilgiye götüren
o bilgiye.
Ve bakıyorum birçoklarınız, inceliyorsunuz daha şimdiden,
insanların ortak yaşamlarının yasalarını,
sınıfınız şimdiden, sorunlarınızın üstesinden gelmeye
ve böylece, bütün insanlığın sorunlarını çözmeye kararlı.
Ve işte burada, sizler, işçilerin aktörleri,
hem öğrenirken, hem öğretirken,
oyununuzla girebilirsiniz
çağınız insanının tüm kavgalarına.
Ve böylece, çalışmanın ağırbaşlılığı ve bilginin coşkunluğu içinde
yardım edebilirsiniz
kavga deneyimini ortak deneyime dönüştürmeye
ve bir tutkuya dönüştürmeye
adaleti.

ERİK AĞACI

Avludaki erik ağacı bir küçük bir küçük,
benzemiyor doğrudürüst bir ağaca bile.
Ama gene de parmaklıkla çevrili dört yanı,
korunsun diye güvenlik içinde.

Büyüyemiyor, zavallıcık,
büyümeyi isterdi tabii.
Çok az görüyor güneşi,
yapacak bir şey yok artık,

Erik ağacı erik vermiyor hiç.
Gel de erik ağacı olduğuna inan.
Ama gene de bir erik ağacı o,
belli yapraklarından.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

ULM'LU TERZİ

(Ulm, 1592)

Piskopos, uçabilirim,
dedi terzi piskoposa.
Bir uçayım da gör!
Ve bir çift şeyle,
kanada benzer,
tırmandı kilisenin koca çatısına.

Piskopos yürüdü gitti.
Al sana bir palavra,
insan kuş değil ki,
uçamaz hiç bir vakit,
dedi piskopos bu işe.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Terzi cartayı çekti,
dedi halk piskoposa,
amma da gülünç iş ha,
kırık kanatlarla saplandi yere,
işte durur parça parça
alanın katı toprağında.

Çalsın kilisenin çanları!
Dedik ya, palavra,
insan kuş değildir,
uçamaz hiç bir vakit,
dedi piskopos halka.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

SOYGUNCU VE UŞAĞI

Soyup soğana çeviriyordu Hesse bölgesini iki soyguncu.
Bir hayli köylünün boynunu kırdılar.
Bir tanesi sıskaydı aç kurt kadar,
öbürüyse papa kadar şişman.

Neydi onların gövdelerini böyle farklı yapan?
Çünkü biri efendiydi, öbürüyse uşak.
Efendi kaymağını alıyordu sütün,
uşak ekşimiş süt içiyordu bu yüzden.

Köylüler yakaladılar soyguncuları sonunda
ve astılar ikisini bir tek iple,
biri aç bir kurt kadar sıska sallandı,
öbürüyse papa kadar şişman.

Köylüler önlerinde durup istavroz çıkartırlarken
ve öylece seyrederlerken her ikisini de,
anladılar soyguncu olduğunu şişman adamın,
ama neden sıska adam da soyguncuydu, anlamadılar.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

BÜYÜK EŞKIYALAR GELDİĞİNDE

Büyük eşkıyalar geldiğinde
osaat açtım kapıyı
ve beni çağırdıklarını duydum
ve çıktım dışarı.

Daha ağızlarını bile açmadan
ben anahtarları getirdim,
ve böylece hiç bir suç işlenmedi,
bir şeyler bulunmuştu sadece.

NUR TANITIM TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

ALMANYA'DAN RAPOR

Öğrendiğimize göre, Almanya'da
kahverengi veba günlerinde
bir makina fabrikasının çatısında birdenbire
bir kızıl bayrak dalgalandı Kasım rüzgârında,
özgürlüğün yasadışı bayrağı!
Sulu kar düştü gökten
kasvetli Kasım ortasında,
ayın yedisiydi ama,
devrimin yıldönümü!

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Bakın hele! Kızıl bayrak!

Avluda işçiler dinelmişler,
gözlerine siper edip ellerini
bakıyorlar çatıya
buzlu rüzgâra karşı.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Birden kamyonlar geliyor
«Fırtına Birlikleri»yle tıklım tıklım,
ve sürüyorlar duvara doğru
işçi tulumu giyen kim varsa,
ve bağlıyorlar iplerle nasırlı yumrukları,
ve sorgularından sonra
dövülmüş insanlar çıkıyor barakalardan
sendeleyerek, kanlar içinde.
Adını söylememişti bir teki bile
çatıya bayrağı çeken adamın.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Böylece sürdüler gık demeyenleri.
Geri kalanlar da paylarını aldılar yeterince.
Ama ertesi gün yeniden dalgalandı
makina fabrikasının çatısında
proleteryanın kızıl bayrağı.
Yeniden duyuldu ölü gibi sessiz kentte
«Fırtına Birlikleri»nin ayak patırtıları.
Avlularda görülmez oldu hiç bir erkek.
Yalnız kadınlar, yüzleri taş gibi,
bakıyorlar çatıya
buzlu rüzgâra karşı
gözlerine siper edip ellerini.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Ve başlıyor dayaklar bir kez daha.
Sorgularda kadınların dedikleri hep şu:
Bir yatak çarşafıdır o bayrak,
içinde dün ölen birini taşıdık.
Rengi yüzünden suçlayamazsınız bizi.
Öldürülen adamın kanı bulanmış ona,
rengi ondan kırmızı.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

SON
İSTEK

Altona'da bir gün işçi bölgelerini bastılar
ve yakaladılar bizden dört kişiyi,
yetmiş beş kişiyi de götürdüler seyretsinler diye
onların idam edilmelerini.
Gördükleri şuydu seyredenlerin:
En gençleri, boylu boslu bir delikanlı,
sorulduğunda son isteği
(âdet yerini bulsun diye),
isterim, dedi tok bir sesle, gerinmek bir kez daha.
Kurtulunca bağlarından, gerindi ve tüm gücüyle
iki yumruk aşketti nazi komutanının çenesine.
Osaat bağladılar onu
dar bir tahtaya, yüzü yukarı doğru,
ve uçurdular başını.

ZULÜMLER
YAĞMUR GİBİ YAĞMAYA
BAŞLAYINCA

Paydostan sonra gişeye önemli bir mektup getiren biri gibi:
Gişe çoktan kapalıdır.
Yaklaşan bir sel felâketi karşısında kenti uyarmak isteyen biri [gibi:
Ama başka bir dilde konuşan. Kimse anlamayacaktır onu.
Dört kez kendisine bir şey verilen bir kapıyı
beşinci kez çalan bir dilenci gibi:
Beşinci kez aç kalır.
Yarasından kan boşanan ve doktoru bekleyen biri gibi:
Kan durmaz, hep boşanır.

Biz de ortaya çıkıyor ve bize yapılan zulümleri haber veriyoruz.

İlk kez arkadaşlarımızın yavaş yavaş katledildiğini
[bildirdiğimizde
çığlıklar göklere ağdı.
Yüz kişiydi katledilen. Ama bin kişi katledildiğinde
ve ölümlerin sonu gelmediğinde bir sessizlik kapladı ortalığı.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Zulümler yağmur gibi yağmaya başlayınca
«dur!» diyen olmaz artık,

Cinayetler üstüste yığılmaya başlayınca görülmez oluverirler.
Çekilen acılar dayanılmaz olunca duyulmaz artık hiç bir çığlık.
Çığlıklar da yaz yağmuru gibi yağar.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

DURAKSAYANA

Diyorsun ki,
davamıza hayrı yok bu gidişin.
Karanlık gitgide, diyorsun, derinleşiyor.
Güçler azalıyor, diyorsun, gitgide.
Bunca yıl, diyorsun, çalış çabala,
sonunda ilk günden daha güç bir duruma düş.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Oysa işte düşman her zamankinden daha kuvvetli.
Yenilmez gibi de görünür.
Biz de hatalar yaptık, bu inkâr edilmez.
Sayımız yavaş yavaş azalmada.
Sloganlarımız orda burda dağınık.
Düşman sözcüklerimizin bir kesimini çarpıttı.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Bugüne dek söylediklerimizden hangisi yanlış şimdi?
Bir kısmı mı, yoksa hepsi mi?
Güveneceğimiz kim var artık?
Artakalanlar mıyız bizler
yaşayan bir ırmaktan fırlatılmış?
Geride mi kalacağız
kimseyi anlamadan ve hiç anlaşılmadan?

Yoksa şans mı gerek bize?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

İşte senin sordukların bunlar.
Ama kimseden bir yanıt bekleme,
yanıtını da kendin ver.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

MOSKOVALI İŞÇİLERİN 27 NİSAN 1935'TE BÜYÜK METROYA SAHİP OLUŞLARI

Duyduk ki: Seksen bin işçi
yapmış metroyu, birçoğu günlük işlerinden sonra,
çoğunlukla geceleri sabahlara dek.
O yıl boyunca hep delikanlıların ve kızların güle oynaya
tünellerden çıktıkları görülürmüş
harca batmış ter içindeki iş giysilerini göstererek gururla.
Aşılmış bütün engeller-
yeraltı suları, çok katlı yapıların basıncı,
dayanıksız büyük toprak yığınları-.
Süslemek için kaçınılmamış hiç bir çabadan,
en iyi mermer getirilmiş uzaklardan, en güzel ağaçlar
işlenmiş özene bezene.
Güzelim vagonlar âdeta çıt çıkarmadan kaymaya başlamışlar
gün gibi aydınlık tünellerde:
Titiz müşteriler için her şeyin en iyisi.

Şimdi, demiryolu en üstün planlara uyularak yapıldıktan sonra,
sahipleri geldi onu görmeye ve binmeye.
O insanlardı onlar, onu yapanlardı.
Binlercesi oradaydı, dolaşıyorlar
ve inceliyorlardı dev istasyonları.
Trenlerle büyük kalabalıklar geçiyordu bu ara,
yüzleri istasyonlara dönük-
erkekler, kadınlar, çocuklar ve kır sakallılar-
sevinçten pırıl pırıldı yüzleri, tiyatrodaymışlar gibi,
çünkü farklı yapılmıştı istasyonların hepsi,
hepsi başka taştan, başka biçimde;
ışık da her seferinde geliyordu başka kaynaktan.
Sevinçli bir itiş kakışla arkaya itiliyordu her trene binen,
çünkü istasyonlar en iyi
görülebiliyordu öndeki yerlerden.
Çocuklar yukarı kaldırılıyordu her istasyonda.
Yolcular her fırsatta dışarı taşıp
sevinçli bir titizlikle inceliyorlardı bitirilen işi,
sütunları elliyorlar ve parlaklıklarına bakıyorlardı,
ayak burunlarını sürtüyorlardı taş döşemeye
anlamak için taşların düzgünce yerlerine oturup oturmadığını.

TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Sonra vagonlara doluşup yeniden
duvar kaplamalarını inceleyip parmaklarını sürüyorlardı camlara.
Erkekler ve kadınlar işaret ediyorlardı durmadan-
doğru olup olmadığında biraz duraksayarak-
çalıştıkları yerleri:
Ellerinin izini taşıyordu taşlar.
Her yüz görülebiliyordu açıkça,
çünkü çok ışık vardı,
lamba çoktu, gördüğüm herhangi bir demiryolundan çok daha
fazla.

Tüneller de apaydınlıktı,
karanlıkta kalmamıştı emeğin bir karışı bile.
Ve tek bir yıl içinde yapılmıştı tüm bunlar,
ve dünyada başka hiç bir demiryolu yapımında
bu kadar çok işçi çalışmamıştı.
Ve dünyada başka hiç bir demiryolunun bu kadar çok sahibi
olmamıştı.

Çünkü bu yapı harikası, bunca kentte bunca zamandır
kendinden önceki hiç bir yapının görmediği şeyi gördü:
Yapının işçileriydi yapının sahipleri.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Emeğin tüm meyvalarının emek dökenlere düştüğü
nerede görülmüştü?
Bir yapıdan, onu yapanların kovulmadıkları
nerede görülmüştü?
Onları vagonlarımıza giderken gördüğümüzde,
kendi eserleri olan vagonlarda,
hemen anımsadık:
Klasik yazarların bir vakitler hop oturup hop kalkarak
önceden gördükleri o büyük tablo buydu.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

TRETİYAKOV'A İYİLEŞMESİ İÇİN ÖĞÜT

Hasta bir adamın öğütlerine
gülünür ancak.

Fazladan bir yemek daha ye ve yavaş ye
düşünerek düşmanlarını,
çok uyu,
kaçsın uykuları.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Sovyetlerin çıkarları için
süt iç sabahları bir bardak,
ki bize vereceğin öğütler
hasta bir adamın öğütleri olmasın.

Gölde yüz, keyf için,
seni boğabilecek olan su
kaldırır seni yukarı,
yüzerken yardığın su
yeniden birleşir arkanda.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

EMPEDOKLES'İN PABUCU

1.

Agrigentum'lu Empedokles,
ihtiyarlık hastalıkları yanısıra
yurttaşlarının saygısını kazanınca
ölmeye karar verdi.
Ama birkaç kişiyi sevdiği için
ve o birkaç kişi de onu sevdiği için
onların gözü önünde yok olmaktansa
hiç olmayı yeğledi.

TÜRKONUR TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Bir geziye davet etti onları, ama hepsini değil,
bir ikisini çağırmadı ki, böylelikle
seçimine ve bu gezi işinin tümüne
biraz da rastlantı karışsın.
Tırmandılar Etna dağına.
Bu işin zorluğu
seslerini kıstı.
Bilgece sözler aramadı hiç kimse.
Tepeye varınca, kendilerine gelmek için derin bir soluk aldılar
ve amaçlarına varmanın mutluluğu içinde
manzaraya daldılar.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Hocaları usulca ayrıldı onlardan.
Onlar yeniden konuşmaya başladıklarında
hiç bir şeyin farkında değildiler.
Ama az sonra,
yer yer bilgece bir sözcük eksik olunca,
başladılar çevrelerinde onu aramaya.
Oysa o, pek de acele etmeden
çoktan dolanmıştı tepeyi.
Bir keresinde durup,
nê kadar uzakta olduğunu anlamak için
kulak kabarttı konuşmalara.
Artık pek seçilmiyordu sözcükler; Ölüm başlamıştı.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Dururken kraterin ağzında
arkası onlara dönük,
uzakta, bu konuşmalarla ilgili hiç bir şey bilmek istemeden,
hafifçe eğildi yaşlı adam,
dikkatle çıkardı pabucunu ayağından
ve gülümseyerek az öteye fırlattı,
öyle bir yere ki,
çabuk bulunmasındı, ama zamanında da bulunsundu,
yani çürümeden.
İşte ondan sonra girdi kratere.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Dostları onu arayıp da onsuz geri döndüklerinden
sonraki haftalar ve aylarda yavaş yavaş
ölümü başladı, tam istediği gibi.
Bazıları artık umutlarını kesmişlerken hayatından
bazıları hâlâ bekliyorlardı onu.
Bazıları onu bekleyip tutuyorlardı sorularını,
bazılarıysa kendileri arıyorlardı çözümü.
Hiç değişmeden usul usul gökte uzaklaşan,
yalnız siz bakmazken küçülen ve incelen,
onları yeniden aradığınızda çok uzaklaşmış olan
ya da belki de öbürlerine karışan bulutlar gibi usul usul
öylece uzaklaştı onların alışkanlıklarından.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Bir söylenti çıktı sonra:
Ölmüş olamazdı, ölümsüzdü çünkü.
Hiç kimsenin aklı ermedi bu işe.
İnsanlar için olayların gidişini değiştiren
gözle görülür şeylerin ötesinde bir şeyin olabileceği düşünüldü.
Bu tür boş laflar çıktı.
İşte tam o sıra pabuç bulundu,
elle tutulur, gözle görülür, yıpranmış, deriden pabuç!
Gözle görmedikleri olaylar karşısında
o saat boş bir inanca kapılanlar için
geride bırakılan pabuç.
Böylece yeniden doğallaştı
ömrünün sonu Empedokles'in:
Herkes gibi ölmüştü o da.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

2.

Başkaları gene başka türlü anlatıyorlar bu olayı:
Gerçekten bu Empedokles,
kendisine tanrısal bir saygı duyulmasını
istemişti güvence altına almak.
Ve gizlice ortadan kaybolup,
görünmeden hiç kimseye,
sinsice Etna'nın içine atlayarak
kendisinin insan maddesinden yapılmadığını göstermek
istemişti
ve ölüm yasalarına uymadığını,
ve bir efsane yaratmak böylece.
Ama burada pabucu insanların eline geçerek
bir kazık atmıştı ona.
(Üstelik bazıları da şöyle diyor:
Krater sinirlenmiş bu olaya
ve kusup atmış pabucunu bu herifin).

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Ama biz şuna inanmak istérdik daha çok:
Eğer Empedokles çıkarmadıysa pabucunu gerçekten,
bizim aptallığımızı büsbütün unutmuştu demek,
karanlığı nasıl daha karanlık yapma telâşı içinde olduğumuzu
ve yeterli bir neden aramaktansa saçma olana inanmayı
nasıl yeğlediğimizi düşünmemişti.
Ne olursa olsun, dağ, böyle bir dikkatsizliğe sinirlenmemişti
[kuşkusuz,
ve adamın, kendisine tanrısal bir saygınlık duymamız için
bizi kandırmak istediğine inanıp öfkelenmemişti
(çünkü dağ hiç bir şeye inanmaz ve ilgilenmez bizimle).
Ama belki de, her zamanki gibi ateş püskürtürken pabucu
[fırlatmıştır da,
bizim bilgin efendiler, işin içinde bir anlaşılmazlık kokusu
[bulmaya uğraşırlarken,
o ünlü fizikötesi inançlarını geliştirmek için uğraşırlarken yani,
birdenbire apışıp kalmışlardır
hocalarının pabucuna sürdüklerinde ellerini,
o gözle görülür, elle tutulur, yıpranmış, deriden pabuca.

TOPLUMSAL TARİH VAKFI

ÖĞRENEN KİŞİ

Önce kumun üzerine kurdum, sonra kayanın.
Hiç bir şeyin üzerine kurmadım artık
çökünce kaya.
Sonra yeniden kurdum sık sık
kum ve kayanın üzerine.
Öğrenmiştim ama.

Kendilerine güvenip de mektubu verdiklerim
çöpe attılar onu.
Ama hiç önemsemediklerim
bulup geri getirdiler bana.
Öğrendim böylece.

OKUR TEMSİL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Yapılmadı buyurduklarım.
Gelince gördüm ki
yanlışmış.
Yapılmıştı doğru olan.
Bir şey öğrendim bundan da.

Eski yaralar acır
soğuklarda.
Ben sık sık şöyle derim ama:
Yalnız mezarın hiç bir şeyi olmayacak
bana öğretecek.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

YOLCU

Yıllarca önce
araba kullanmasını öğrenirken
ustam cıgara içirtirdi bana.
Ve yoğun trafiğe çıktığımda
ya da keskin dönemeçlere geldiğimde
sönerse cıgaram,
direksiyonu alırdı elimden.
Ben araba kullanırken fıkralar da anlatırdı
ve eğer ben arabayı sürerken kendimi işime kaptırıp da
fıkralarına gülmediysem
direksiyonu alırdı elimden.
Güvensiz hissederim kendimi, derdi. Korkutur beni,
şoförün kendini işine gereğinden fazla kaptırdığını görmek
bir yolcu olarak.

ONUR TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

İşte ben de o zamandan beri
gereğinden fazla dalmamaya bakarım yaptığım işe.
Çevremde olup biten şeylerle de ilgilenirim.
Birileriyle konuşmak için işime ara veririm çoğu kez.
Bir cıgara içemeyecek kadar hızlı araba sürmekten
vaz geçtim.
Yolcuyu düşünüyorum artık.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

OYUN YAZARININ TÜRKÜSÜ

Ben bir oyun yazarıyım.
Gördüğümü gösteririm.
Nasıl alınıp satıldığını gördüm insan pazarlarında insanların.
Bunu gösteririm, ben, oyun yazarı.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Birbirlerinin odalarına ne düzenlerle girdiklerini,
nasıl coplarla ya da parayla,
sokakta nasıl durduklarını ve beklediklerini,
nasıl tuzaklar kurduklarını birbirlerine,
sözleştiklerini
umutla nasıl,
nasıl astıklarını birbirlerini,
nasıl seviştiklerini,
çapulculukla kazandıkları parayı
nasıl savunduklarını
ve nasıl yediklerini.
Bütün bunları gösteririm ben.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Birbirlerine söyledikleri sözcükleri dökerim kâğıda.
Ananın oğluna neler söylediğini,
işçiye neler buyurduğunu işverenin,
nasıl yanıt verdiğini karının kocaya,
tüm yalvaran sözcükleri, tüm buyuran sözcükleri,
yaltaklanan sözcükleri, aldatan sözcükleri,
yalan söyleyen, bilmeyen,
güzel ya da yaralayan...
Bunları kâğıda dökerim ben.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Yaklaşan kar fırtınalarını görürüm
ve yaklaşan depremleri,
yolu tıkayan dağları görürüm
ve yataklarından taşan nehirleri.
Ama şapkaları var kar fırtınalarının,
depremlerin cüzdanlarında paraları,
dağlar gelirler arabalarından inerek,
şahlanan nehirler denetler polisi.
Ben ışığa çıkartırım bunların hepsini.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Gösterebilmek için gördüklerimi
başka halkların, başka çağların oyunlarını okurum.
Bir iki oyun yazdım, inceleyerek
iyice o zamanın tekniğini ve
kaparak işime yarayacak olanı.
İngilizlerce nasıl sunulduklarını inceledim büyük feodal
[kişilerin,
inceledim zengin kişileri,
ki onlar için dünya sadece özgelişimleri içindi.
Ahlâkçı İspanyolları inceledim,
o harika duyguların ustaları olan Hintlileri
ve aile kurumunu gösteren Çinlileri
ve kentlerdeki çok renkli kaderleri.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Kentlerin ve evlerin görünümü, benim zamanımda
öylesine çabuk değişiyor ki,
iki yıl ayrılıp geri geldin mi
olursun bir başka kente yolculuk yapmış gibi.
İnsanlar kalabalıklar halinde değiştirivermişler görünümlerini
şu birkaç yıl içinde.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Fabrika kapılarından içeri giren işçiler gördüm ve kapı yüksekti,
ama dışarı çıktıklarında bükülmüştü belleri.
O zaman şöyle dedim kendi kendime:
Her şey değişmede
ve her şey sadece kendi zamanına göre.

Ve böylece ben,
her sahneye kodum bir tanıtma işareti
ve her fabrika avlusuna ve her odaya yıl sayısını işaretledim
sığırlarını damgalayan çobanlar gibi.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Ve orada kullanılan tümcelere de
bir tanıtma işareti kodum,
unutulmasınlar diye yazılan
geçici insanların deyişleri gibi
olsunlar diye onlar da.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

İşçi tulumu içindeki kadının o yıllarda
bir bildiri önünde eğilip söylediklerini,
ve şapkaları enselerinde borsacıların
kâtipleriyle dün nasıl konuştuklarını,
bu olayların geçtiği yılların
geçiciliği ile damgaladım.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Ama bütün bunlara bir şaşırtıcılık verdim,
bunların en bilinenlerine bile hattâ.
Bir ananın çocuğunu emzirişini
hiç kimsenin inanamayacağı bir şey gibi döktüm kâğıda.
Hiç kimsenin görmemiş olduğu bir şey gibi sundum
bir kapıcının kapıyı çarpmasını donan bir insanın yüzüne.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

OYUN YAZARI ODETS'E MEKTUP

«Yitirilmiş Cennet» adlı oyununda sömürücülerin ailelerini parçalanmış gösteriyorsun, ahbap, ne demek istiyorsun yani?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Sömürücülerin aileleri parçalanmış olabilir.
Ama ya parçalanmasalar?
Yıkıldıkları zaman sömürmüyorlar mı sanki?
Yoksa, yıkılmadıkları sürece
sömürülmek daha mı kolay geliyor bize?
Hep aç mı kalsın aç bir insan
sağlıklı diye ekmeğini elinden alan?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Yoksa, bizi ezenlerin
şimdiden zayıfladıklarını mı söylemek istersin?
Elimiz kolumuz bağlı beklemeli miyiz yani?
Bizim Badanacı çizerdi böyle tablolar, ahbap,
ve biz, o yıkılan sömürücülerimizin balyozunu yedik
bir gecede.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Yoksa acımak zorunda mısın onlara?
Göz yaşlarına mı boğulalım
çekip gittiğini görünce tahtakurularının?
Sen, ahbap, bir lokma ekmeği olmayan insana acımış olan **sen,**
oburluktan çatlayana mı acıyorsun şimdi de?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

OSKAWA ŞİLEBİNİN KENDİ TAYFASI TARAFINDAN HURDAYA ÇIKARILIŞI

«1922 başlarında yazıldıydım ben
altı bin tonluk OSKAWA şilebine,
iki milyon dolara yaptırılmıştı dört yıl önce bu şilep
Amerika Birleşik Devletleri Gemicilik Kurulu'nca.
Şampanya ve likörden oluşan yükümüzü alıp Hamburg'ta
yola çıktık Rio'ya doğru.
Çok azdı ücretlerimiz,
bu yüzden alkolde boğmak zorundaydık sıkıntılarımızı.

TÜRKİYE ONUR TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Böylece bir iki kasa şampanyayı
tayfalar bölümüne zula ettik.
Ama Hamburg'tan ayrılalı daha dört gün olmuşken,
subayların odalarından da,
hattâ kaptan köprüsünden ve harita odasından bile,
bardak sesleri geliyordu
ve dertsiz insanların şarkıları.
Gemi birkaç kez rotasından çıktı.
Ama nasıl olduysa oldu,
Rio de Janeiro'ya vardık sonunda.
Kaptanımız, boşaltırken yükümüzü,
yüz kasa şampanyanın eksik olduğunu gördü.
Ama Brezilya'da daha iyi tayfa bulamadığı için
iş bize kaldı gene.
Bin tondan fazla et yükledik
Hamburg'a götürmek üzere.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Bir iki gün sonra sıkıntılarımız gene depreşti-
az ücret, hiç bir güvencesi olmayan yaşlılık-
ve içimizden kafası bozulan biri
gereğinden fazla mazot koydu kazana.
Alevler bacadan bütün üst kata yayıldı,
tüm kurtarma sandalları, kaptan köprüsü ve harita odası
[başladı yanmaya.

Batmamamız için
yangının söndürülmesine yardım ettik ama
az ücretlerimizi düşünüp (belirsiz gelecek!)
güverteden fazla bir şey kurtarmak için zorlamadık kendimizi,
az bir masrafa girerlerse kolaylıkla onarabilirlerdi;
ne de olsa yeterince biriktirmişlerdi bizim ücretlerimizden.
Yaşamın ortasında aşırı zorlamlar
çabuk yaşlandırır insanları,
düşürür yaşam kavgasında zor duruma.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Böylece gücümüzü saklamak zorunda olduğumuzdan
bir güzel günde dinamolar yandı,
çünkü onların, işe yüreklerini vermiş
tayfaların bakımlarına ihtiyaçları vardı.
Işıksız kalmıştık şimdi de,
başka gemilerle çarpışmamak için
önceleri gaz lambaları kullandık,
ama, mutsuz yaşlılığını düşüne düşüne
efkârlanan yorgun bir tayfa
işten kurtulmak için lambaları denize attı.
Tam o sıra, Madeira açıklarında,
dinamolar çalışmadığından,
soğuk depodaki etler başladı kokmaya.
Üstelik, dalgın bir denizci
sintine suyu yerine
hemen hemen tüm tatlı suyu dışarı pompalamasın mı!

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

İçmeye yetecek kadar su kalmıştı ama
kazanlara su kalmamıştı ne yazık ki.
Buhar için tuzlu su kullanmak zorunda kaldık çaresiz,
sonunda borular tuzdan tıkandı.
Çok vakit alıyordu onları temizlemek,
yedi kez yapılmalıydı bu iş en azından.
Sonra makina dairesinde bir çöküntü oldu.
Tamir ettik orasını sırıtarak.
Oskawa yavaşça sürüklendi Madeira'ya.
Gerektiği ölçüde bir onarım olanağı yoktu orada.
Ancak su alabildik, ve birkaç lambayla gazyağı.
Hiç iş kalmamıştı dinamolarda,
soğutma sistemi çalışmıyordu bu yüzden.
Yıpranmış sinirlerimiz için
dayanılmaz bir hal alıyordu etin kokusu.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Kaptan güvertede tabancasız dolaşamaz olmuştu-
Küçültücü bir güvensizlik işaretiydi bu.
Buna öfkelenen bir tayfa
soğutma borularına buhar püskürttü,
lânet olası et pişsindi hiç olmazsa.
O gün öğleden sonra,
tüm tayfa takımı oturup
hesapladık inceden inceye
yükümüzün kaça patlayacağını
Amerika Birleşik Devletlerine.
Yolculuk sona ermeden başarımızın doruğuna vardık:
Holanda kıyıları açıklarında yakıt stoku tükeniverdi
ve korkunç bir masraf karşılığı
çekilmek zorunda kaldık Hamburg'a kadar.
Kokmuş etler epey dert açtı kaptanın başına.
Ve hurdaya çıktı gemi.
Eh, bir çocuk bile anlayabilir artık
ücretlerimizin gerçekten çok düşük olduğunu.»

ONUR TOPLUMSAL TARIM VE KÜLTÜR VAKFI

YILLARCA ÖNCE
BEN

Yıllarca önce ben,
Şikago Buğday Borsasının çalışma yollarını incelerken,
bütün dünyanın buğdayını oradan
nasıl yönettiklerini birden kavradım ama
gene de bu işi pek anlayamamıştım kitabı bırakırken elimden.
Ve şöyle deyiverdim:
Başım belâda.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Hiç bir öfke yoktu içimde
ve adaletsizlik de değildi
beni korkutan.
Yalnız, bu iş böyle yürümez, bunların yaptığı gibi!
Düşüncesi doldurdu kafamı.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Gördüm ki, bu adamlar,
yaptıkları zararla yaşıyorlardı, yararla değil.
Gördüm ki gene:
Ancak suç işleyerek sürdürülecek bir yoldu bu,
çünkü zararınaydı çoğunluğun,
Öyle ki,
aklın her başarısı, her keşif, her buluş,
daha büyük kötülüklere yol açacaktı açsa açsa.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

O sırada böyle düşündüm ben,
öfkelenmeden, oflayıp puflamadan,
Buğday pazarını ve Şikago borsasını anlatan kitabı
önüme koyarken.

Bir sürü dert bekliyordu beni,
bir sürü belâ.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

ADIM
NEDEN
ANILSIN Kİ

1.

Bir zamanlar şöyle düşünürdüm:
Çok uzak günlerde,
çöktükten sonra da içinde yaşadığım yapılar
ve içinde yolculuk ettiğim gemiler çürüdükten sonra da
adım anılacak
başka insanların adıyla bir arada.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

2.

Çünkü övdüm yararlı olanı,
hor görüleni benim günümde,
çünkü savaştım bütün dinlere karşı,
çünkü boğuştum baskıyla.
Başka bir nedenle ya da.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

3.

Çünkü insanlardan yanaydım,
onlara emanet etmiştim her şeyi,
çünkü saygı duyuyordum insana,
çünkü şiirler yazmış, zenginleştirmiştim dili,
çünkü pratik olmayı öğretmiştim onlara.
Herhangi bir başka nedenle ya da.

4.

Bu yüzden anılır diye düşündüm
benim adım da;
bir taşın üstünde dururdu adım;
aktarılırdı yapıtlarım bir kitaptan bir kitaba.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

5.

Ama bugün
razıyım unutulmasına.
Neden
fırıncı aransın, ekmek varken yeterince?
Neden
erimiş olan kar övülsün
yağmaya başlamışsa yeni kar?
Neden
geçmiş olsun
gelecek olacaksa eğer?

6.

Neden
benim adım anılsın ki?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

GEÇ SVENDBORG ŞİİRLERİ VE YERGİLER

(1936 — 1938)

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Karanlık zamanlarda
şarkı da söylenecek mi?
Elbette, şarkı da söylenecek,
karanlık zamanları anlatan.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

ALMAN ŞARKISI

Gene büyük günlerden söz ediyorlar
(ağlama Anna)
hâlâ bakkal veresiye verecek.

Gene şandan şereften söz ediyorlar
(ağlama Anna)
dolap tamtakır.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Gene zaferlerden söz ediyorlar
(ağlama Anna)
beni yakalayamayacaklar.

Ordular yürüyorlar
(ağlama Anna)
geri dönersem geleceğim
başka bayraklar altında.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

GORKİ İÇİN YAZIT

Burada yatıyor
kenar mahallelerin elçisi,
halka zulmedenleri
ve onlarla savaşanları
anlatan adam.
Yol üniversitelerinde okumuş,
yukarı tabaka, aşağı tabak düzenini
yok etmeye yardım eden
aşağı tabakadan adam.
Halktan öğrenen,
öğretmeni halkın.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

KUŞKUCU

Bir sorunun yanıtını bulduğumuzu
sandıysak ne zaman,
içimizden biri çözüverdi
duvardaki eski
Çin perdesinin ipini,
ve açılan perde gösterdi bize
bir sıra üzerinde oturmuş olan
kuşkucu adamı.

Ben, dedi bize o,
kuşkucuyum.
Kuşku duyarım
iyi yapıp yapmadığınızdan
günlerinizi yutan işi.
Söylediklerinizi daha kötü söylenseydi
değerli olup olmayacağından.
Kuşku duyarım
kendinizi söylediğinizin doğruluğuna bırakıp
iyi söyleyip söylemediğinizden.
Çok anlamlı olmasından kuşku duyarım;
her yanlış anlamadan siz sorumlusunuz çünkü.
Ama tek anlamlı da olabilir
ve nesnelerin çelişkisini örtebilir;
gereğinden fazla tek anlamlı mı yoksa?
Öyleyse, yararsızdır söylediğiniz şey.
Yaşam yok demektir söylediğinizin içinde.

OLUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Olayların akışı içinde misiniz gerçekten?
Gelişen her şeye eyvallah mı diyorsunuz?
Siz gelişiyor musunuz? Kimsiniz siz?
Kimdir konuştuğunuz?
Söylediklerinizden yararlanan kim?
Ha, bir de şu var:
Ayıltıcı mı? Okunabilir mi sabahları?
Bir bağlantısı var mı varolanla?
Cümlecikler kullanıldı mı, sizden önce söylenen?
Ya da çürütüldü mü, en azından?
Her şey doğrulanabilir mi?
Deneyimle mi? Hangi deneyimle?
Ama hepsinden önemlisi,
her zaman, her şeyden önemlisi şu:
Nasıl davranır söylediklerinize inanan kişi?
O nasıl davranır?
İşte hepsinden önemlisi.

ÖNÜR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Düşünerek, merakla izledik
perdenin üstündeki kuşkucu mavi adamı,
sonra birbirimize baktık ve
hadi, dedik, sil baştan.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

HER YIL
EYLÜLDE
OKULLAR AÇILIRKEN

Her yıl Eylülde okullar açılırken,
kadınlar kırtasiyecilerin önünde dinelirler,
kentin kenar mahallelerindeki,
kitap ve defter alırlar çocuklarına.
Umutsuzca ararlar son kuruşlarını
yırtık pırtık el çantalarında.
Söylenir dururlar ve derler:
«Bilgi neden bu kadar pahalı?»
Hiç haberleri yoktur
ne kadar yararsız olduğundan
çocuklarına verilen bilginin,
ne kadar boktan.

KENTİN
VAROŞLARINDAN GELEN
YOKSUL OKUL ARKADAŞLARIMIZ

İncecik pardesüler içindeki yoksul okul arkadaşlarımız
her vakit çok geç gelirlerdi sabah dersine,
çünkü süt ve gazete dağıtırlardı annelerinin yerine.
Öğretmenler
onları bigüzel azarlar
ve işaret korlardı kara kaplı deftere.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Getirmezlerdi yanlarında yiyecek filân.
Ders aralarında yalnız
ödevlerini yaparlardı helâlarda.
Ama izin verilmezdi buna.
Dinlenmek ve yemek içinmiş ders araları.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Pi'nin ondalık değerini bilemediler mi
öğretmenleri sorardı onlara:
Neden kalmadınız o çıktığınız çöplükte?
Bilirdi onlar neden kalmadıklarını.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Kentin varoşlarından gelen yoksul okul çocuklarına
devlet kapılarında önemsiz görevler vadedilirdi,
bu yüzden onlar, gecelerini gündüzlerine katıp ezberlerlerdi
parça parça olmuş elden düşme kitaplarında ne varsa.
Bir de öğrenirlerdi öğretmenlerinin ayaklarını yalamayı
ve hor görmeyi kendi analarını.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Varoşlardan gelen yoksul okul çocuklarına vadedilen bu [önemsiz görevler
toprağın altındaydı.
Onlara ayrılan yerlerdeki sandalyelerin yoktu
oturacak yerleri.
Olsa olsa
kısa bitkilerin kökleriydi
onları bekleyen.
Hem ne diye öğretiliyordu bu çocuklara Yunanca dilbilgisi,
Sezar'ın seferleri, sülfürün formülü, Pi'nin değeri?
Alınlarında yazılı olan Flander'lerin kitle mezarlarında
neye ihtiyaçları olacaktı bu çocukların
biraz kireçten başka?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

RAHAT BİR ARABADA YOLCULUK EDERKEN

Rahat bir arabada yolculuk ederken
kent dışında, yağmurlu bir yoldan aşağı,
karanlıkta paçavralar içinde bir adamın
hafifçe öne eğilerek
bize el ettiğini gördük,
arabaya almamızı istiyordu kendisini.
Bir çatımız vardı bizim ve bir yerimiz
ve devam ettik yola,
kulaklarımızda benim hırçın sesim:
Olmaz, kimseyi alamayız yanımıza.
Epey yol gitmiştik ki, belki de yürüyerek bir günde gidilen,
birdenbire sarsıldım bu kendi sesimle
ve bu davranışımla
ve bütün bu dünyayla.

KARANLIK ZAMANLARDA

Demeyecekler: Ceviz ağacı rüzgârda sallandığı sıralar.
Ama diyecekler: Badanacı işçileri ezdiği sıralar.
Demeyecekler: Çocuk yassı taşı ırmakta kaydırdığı sıralar.
Ama diyecekler: Büyük savaşlar hazırlandığı sıralar.
Demeyecekler: Kadının odaya girdiği sıralar.
Ama diyecekler: Bütün güçlerin işçilere karşı birleştiği sıralar.
Demeyecekler: Karanlıktı o sıralar.
Ama diyecekler:
Neden şairleri sessizdiler?

VEDA

Kucaklıyoruz birbirimizi.
Benim ellerim zengin kumaşa değiyor.
seninkilerse abaya.
Kucaklaşmamız telâşlı;
sen gidiyorsun iyi bir yemeğe,
benim peşimde cellâdın adamları.
Havadan sudan söz ediyoruz
ve süren dostluğumuzdan.
İyi ki başka bir şeyden söz etmedik,
yoksa çok tatsız olurdu.

YEMEZ İÇMEZ BAŞBAKAN

Dediler ki bana:
Başbakan hiç içki kullanmazmış,
hiç et yemez, hiç cıgara içmezmiş,
yaşarmış çok sade bir evde.
Ayrıca dediler ki:
Yoksullar kırılıyormuş açlıktan.
Oysa ne kadar iyi olurdu
insanların şöyle dediği bir ortam olsaydı:
Başbakan bakanlar kurulu toplantılarında hep sarhoş,
birkaç eğitim görmemiş adam
oturup yasaları değiştiriyor
seyrederek pipolarından çıkan dumanı.
Tek yoksul yok.

ONUR ULUSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

ŞİDDET ÜZERİNE

Şiddetli denir âsi ırmağa.
Ama kimse şiddetli demez
onu sıkıştıran yatağına.

Şiddetli denir
huş ağacını büken fırtınaya.
Ya yol işçilerinin belini
büken fırtınaya?

ONUR TÜRK TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

KISIRLIK ÜZERİNE

Meyva vermeyen meyva ağacına
kısır derler.
Toprağı kim inceler?

Çürümüştü derler
kırılan dala.
Üzerinde hiç
kar yok muydu ama?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

ALINTI

Şair Kin şöyle demiş:
Nasıl ölümsüz eserler yazabilirim, ünlü olmadan?
Nasıl yanıt verebilirim, sorulmazsa?
Unutulacak şiirler yazıp neden vakit harcayayım?
Yazıyorum önerilerimi eskimez bir dille,
çünkü korkarım, önerilerimin yerine getirilmesi zaman alacak.
Büyük değişiklikler gerekli ulaşabilmek için büyük amaca,
büyük değişikliklerin düşmanıdır küçük değişiklikler,
ünlü olmalıyım,
çünkü düşmanlarım var.

İYİ YOLDAŞ
M.S. (*)

Bir öğretmen olarak geldim size,
bırakabilirdim sizi bir öğretmen olarak.
Ama ben de öğrendiğim için, kaldım.
Bırakmadım sizi
Danimarka damının altında bir sığınak bulmak için
kaçarken bile.
Ve siz,
kendinizden birini
bana verdiniz
gitmesi için benimle birlikte.

(*) 1932'de «Ana»da hizmetçi rolünü oynayan Margarete Steffin. 1942' de ölene dek Brecht ailesinin bir parçası olarak kalmıştır.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Bütün söylediklerimi
incelesin diye,
düzeltsin diye bundan böyle
her satırı.
Savaşçılar okulunda eğitildin sen
baskıya karşı.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

O günden bu yana dayanağım oldu benim o-
Sağlığı bozuk ama
keyfi yerinde,
benim tarafımdan bile ayartılamaz.
Çoğu kez
kendim çizerim gülerek bir satırın üstünü
onun ne diyeceğini sezip.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Başkalarına karşı savunrudu ama beni,
hastayken bile
kalkıp yatağından
sizlere anlatmaya çalışmış
didaktik oyunların yararını.
Uğraştığımı biliyor çünkü
hizmet etmek için sizin davanıza.

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

DEVRİM ASKERİYLE ALAY EDİLİYOR VE DEVRİM ASKERİNİN YANITI

1.

Çizmeleri su alan general,
de bana: Kimden gelir
bu buyruklar? Lâf aramızda:
Bugün öğle yemeği yedin mi?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Kafanda planlar var mı?
Miden boş sadece.
Bir bayrağım var, dersin,
ama ordun hani nerde?

Tek pantolonlu devlet adamı,
bir ütü tahtası ister misin?
Bakanların nerde toplanırlar?
Yoksa köprü altında mı?

ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

Papaz oğlanı alır,
as alır papazı.
Adın tarihe geçer ama
kimliğin nerde hani?

Dört ediyorsa iki kere iki,
tamam, güç sende olacak,
(ayaklar baş olacak) ama:
Bu gece bir yatağın var mı yatacak?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

2.

Eğer ben, su almayan çizmeler giymek istiyorsam bir gün,
çünkü parmaklarımı bile örtmüyor şu ayağımdakiler,
kovmalıyım bana çizme vermeyenleri,
ve tüm deri piyasasını düzenlemeliyim.

Pantolonum dökülüyor.
Kıçıma bir pantolon gerek
kışı geçirebilmem için zarzor.
Onun için, pantolonların nerde olduğunu bilmeliyim ilkpeşin,
ve tüm tekstil sanayiini düzenlemeliyim.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Eğer istiyorsam has ekmek yemek,
önce kırmalıyım tahıl borsasını
ve gidip görüşmeliyim çiftçiyle ben kendim
ve traktörler göndermeliyim tarlalara,
ve ekini geniş çapta üretmeliyim.

İstemiyorsam beni hor görenlerin
savaşlarında askerlik yapmak,
onların lâflarına gülüp geçmeliyim
ve kendi bayrağımı açmalıyım,
ve savaşımı ilân etmeliyim onlara.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

SAVAŞIN BAŞLANGICI

Almanya tepeden tırnağa silâhlanırsa bi kere,
çok büyük belâlar gelecek başına,
ve davulcu savaşını başlatacak.
Gene de Almanya'yı sizler savunacaksınız
tanımadığınız o yabancı ülkelerde,
savaşacaksınız sizin gibi insanlarla.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Davulcu saçmasapan söz edecek kurtarıştan,
ama eşi görülmemiş olacak ülkedeki baskı.

Ve o, kazanabilir her savaşı
son savaştan gayrı.

Yitirilince davulcunun savaşı
kazanılmış olacak Almanya'nın savaşı.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

ALMAN SAVAŞ OKUMA KİTABINDAN

TAKVİMDE GÜN HENÜZ İŞARETLENMEMİŞ.
Her ay, her gün
açık durur hâlâ.
Bu günlerden biri
işaretlenecek bir çarpıyla.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

İŞÇİLER HAYKIRIRLAR EKMEK DİYE.
Tüccarlar bağırırlar pazar diye.
Eskiden işsizler açtı,
şimdi işi olanlar aç.
Artık yeniden başladı çalışmaya
kavuşmuş duran eller:
Yaptıkları gülle.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

SOFRADAN ETİ KALDIRANLAR
Öğretiyorlar kanaat etmeyi,
hep bana, hep bana, diyenler
bu kez istiyorlar özveri.
Tıka basa yiyenler
gelecek güzel günlerden
söz ediyorlar açlara.
Uçuruma götürenler ülkeyi
diyorlar, yönetmek çok zor,
sıradan insan yapamaz bu işi.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

LİDERLER SÖZ EDİNCE BARIŞTAN
anlar halk
savaşın geldiğini.

Liderler lânetlendiğinde savaşı
seferberlik emri yazılmıştır bile.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

BAŞTAKİLER DER Kİ: BARIŞ VE SAVAŞ
iki farklı şey.
Oysa rüzgârla fırtına gibidir
onların barışı ve savaşı.

Savaş doğar onların barışından
anasından doğan oğlan gibi,
taşır oğlan anasının
o korkunç yüz çizgilerini.

Öldürür onların savaşları
ne varsa barışlarından
artakalan.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

GECE,
evli çiftler
yatarlar yataklarında.
Bizim tazecikler
yetimler doğuracak.

BAŞTAKİLER DER Kİ: ORDUDA
yoldaşlık hüküm sürer.
Bu işin doğrusu
mutfakta görülür
görülse görülse.
Yüreklerindeki cesaret
belki aynı.
Ama tabaklarındaki yemek
farklı.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

YIKANMA

C. N.

Yıllarca önce göstermiştim sana
sabahleyin ilk iş nasıl yıkanılacağını
bir küçük bakır tastaki
buzlu suyla,
daldırarak suyun içine yüzünü gözlerin açık,
sonra nasıl kaba bir havluyla kurulayacağını yüzünü
okurken en zor satırlarını rolünün
duvara iğnelediğin bir kâğıttan.
Ve şöyle demiştim:
Kendin için yapıyorsun bunu,
öyle yap ki, örnek olsun.

Duyduğuma göre, hapisteymişsin şimdi.
Yanıtsız kaldı sana yazdığım mektuplar.
Senin için başvurduğum dostlarda çıt yok.
Senin için bir şey yapamam.
Sabahın ne getirecek sana?
Hâlâ bir şey yapabilecek misin kendin için
umutla,
sorumlulukla
ve örnek olacak
iyi davranışlarla?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

BUDA'NIN YANAN EV KISSASI

Gotama Buda,
bağlandığımız hırs çarkı dersini verdi
ve şunu öğütledi:
Bırakın bir yana tüm hırslarınızı
ve girin Nirvana dediğim hiçliğe
tüm isteklerden arınarak.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Sonra bir gün öğrencileri ona sordu:
Neye benzer bu hiçlik, üstad?
Öğütlediğin gibi, bütün hırslarımızı
hepimiz bir bir atabiliriz bir yana,
ama söyle bize,
bu içine gireceğimiz hiçlik
tüm yaradılışla bütünleşmek gibi bir şey mi acaba?
Yatarken suyun içinde, bedeniniz ağırlıksız, öğle vakti,
tembel tembel yatarsınız suda, hiç bir şey düşünmeden hani,
ya da uyuklar gibisiniz, düzelttiğinizin pek farkında olmadan
[battaniyeyi,
kendinizden geçerken hızla-
hiçlik bu tür mutlu bir şey mi acaba,
tatlı bir hiçlik mi yani,
yoksa duygusuz, soğuk, boş bir hiçlik mi bu hiçliğin senin?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Uzun süre sessiz kaldı Buda,
sonra, umursuz, dedi ki:
Yanıtı yok sorunuzun.
Ama onlar gittikten sonra, akşamüstü,
meyvaları ekmek olan ağacın altında oturuyordu Buda hâlâ,
ve öbürlerine, soru sormayanlara, anlatıyordu şu öyküyü:
Geçenlerde bir ev gördüm. Yanıyordu.
Alevler çatısını yalıyordu evin.
Yanına vardım, baktım içinde hâlâ insanlar var.
Açtım kapıyı, seslendim onlara,
dedim, yanıyor çatı, ve buyurdum,
haydi, çıkın dışarı çabuk.
Ama bu insanlar hiç oralı değil gibiydiler.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

İçlerinden biri, sıcaklık kaşlarını kavurdu kavuracak,
dışarısının nasıl olduğunu sordu bana,
dışarda yağmur yağıyor muydu yağmıyor muydu,
rüzgâr esiyor muydu esmiyor muydu,
dışarda bir başka ev var mıydı başlarını sokacak,
ve buna benzer
daha bi sürü soru.
Bir şey demeden ayrıldım ordan.
Bu evdeki insanlar, dedim, kendi kendime,
soru sormaktan vaz geçmeden önce yanıp ölmeyi haketmişler.
Doğrusu, dostlarım, bir insan,
bastığı yerin ne denli kızdığının farkında değilse
ve orada durmaktansa, neresi olursa olsun
başka bir yere gitmek zorunluluğunu duymuyorsa
söyleyecek hiç bir sözüm yok o insana.
İşte, Gotama Buda buraya kadar.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Ama bizler de, artık bundan böyle,
boyun eğme zanaatıyla değil de
boyun eğmeme zanaatıyla ilgilenen bizler de,
somut öneriler öne sürerek
etten kemikten işkencecilerini alaşağı etsinler diye
insanlara ders veren bizler de,
inanıyoruz ki,
yaklaşan bombardıman filoları karşısında parababalarının,
yok şu sorunu nasıl çözeceğimizi,
yok şu konuda ne önerdiğimizi,
ve devrimden sonra,
biriktirdikleri paraların ve bayramlıklarının ne olacağını
durup durup soranlara
fazla bir sözümüz yok söyleyecek.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

BİR BÜYÜK KARAMSAR ÜZERİNE DÜŞ

(Patates kıtlığı sırasında)

Bir düş gördüm:
opera binası karşısında Badanacı
tam patlatacakken o büyük söylevini,
birden bir patates belirdi, kocaman,
orta boy bir tepeden iri,
ve bekleşen kalabalığın karşısına çıkıp
başladı o da söylev vermeye.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Ben, dedi alçak sesle,
sizi uyarmaya geldim.
Biliyorum, patatesten başka bir şey değilim,
küçümen, önemsiz bir kişi,
pek öyle yüzüne bakılmaz cinsinden,
tarih kitapları anmaz adımı,
tepedekilere hele hiç bir etkim yok.
Büyük şeyler olunca söz konusu,
yani şan, şeref, namus falan filân,
gerekir benim kenarda kalmam.
Çünkü asalete hiç uygun düşmezmiş
beni şan ve şerefle bir tutmak.
Ama gene de yaptım ben bana düşeni.
yardım ettim insanların bu gözyaşı vadisinde
yaşamlarını sürdürmelerine.
Şimdi, benimle şuradaki adam arasında
bir seçim yapma vakti geldi.
Haydi, ya o, ya ben!
Onu seçerseniz yitirirsiniz beni.
Ama ille de ben gereksem size,
onu burdan s..tir etmelisiniz.
Onun için, bana kalırsa,
daha fazla vakit kaybetmeyin dinleyerek onu,
çünkü az sonra yakapaça o atacak beni burdan.
Ona karşı ayaklanırsanız öleceğinizi söylese bile
unutmayın şunu sakın:
bensiz de ölürsünüz çocuklarınızla birlikte.

OPET KÜLTÜR TARİH VE SANAT VAKFI

İşte patates böyle konuştu
ve Badanacı böğürürken operada,
ve hoparlörler ilettikçe bu böğürtüleri halka,
o yavaş yavaş,
sanki ne dediğini göstermek istermiş gibi,
tüm halkın görebileceği tuhaf bir gösteriye başladı,
Badanacının ağzından çıkan her sözcükle
içine çekile çekile,
küçücük oldu,
biçimsiz, buruşuk.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

YÖNETMENİN ZORLUĞU

1.

Bakanlar her zaman halka
bilmezsiniz, derler, yönetmek ne kadar zor.
Bakanlar olmasa
tohum toprağın içine doğru büyürdü,
yukarı doğru değil.
Başbakan bu denli akıllı olmasa
bir topak kömür bile çıkartılamazdı madenden.
Propaganda bakanı olmasa
hiç bir kadın razı olmazdı gebe kalmaya.
Savaş bakanı olmasa
hiç savaş olmazdı.
Gerçekten de, Führer'in izni olmadan
sabahları güneş doğar mıydı doğmaz mıydı, çok kuşkulu, doğsaydı bile
doğardı yanlış yerden.

2.

Dedidklerine göre bize,
bir o kadar da zordur
işletmek bir fabrikayı.
Duvarlar çöker, makinalar paslanırdı
sahibi olmasaydı fabrikanın,
dediklerine göre bize.
Başka bir yerde yapılsa bile saban
hiç bir vakit varamazdı tarlaya
o kurnaz sözcükler olmadan,
iş sahibinin köylülere yazdığı:
Yoksa kim haberdar ederdi onları
sabanın varlığından?
Ya toprak ağası olmasa
ne olurdu çiftliğin hali?
Bilir misiniz ne olurdu?
Çavdar ekilirdi patatesin üstüne.

3.

Yönetmek kolay olsaydı o kadar
hiç gerek olmazdı
Führer'in kafası gibi esin dolu kafalara.
Eğer işçi bilseydi makinasını nasıl işletebileceğini
ve köylü ayırt edebilseydi tarlasını hamur tahtasından
ne fabrika sahibine gerek duyulurdu,
ne toprak ağasına.
Bu denli akıllı birkaç kişi neden gerekli?
Sadece onlar bu denli aptal olduklarından.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

4.

Ama akla gelen bir de şu var:
Acaba üşkâğıtçılığı ve sömürücülüğü mutlaka ve mutlaka
öğrenmek şart olduğu için mi
yönetmek zor bu kadar?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

REJİMİN KAYGILARI

1.

Üçüncü Reich'a yaptığı geziden dönen bir yabancıya soruldu:
Gerçekten ülkeye kim egemen?
Onun yanıtı şu oldu:
Korku.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

2.

Bilgin korkuyla
kesiyor tartışmasını,
bakıyor çalışma odasının ince duvarlarına.
Yüzü kül gibi.
Gözünü uyku tutmuyor öğretmenin,
o kuşkulu sözcüğe takmış kafasını,
müfettişin ağzından çıkan.
Bakkaldaki yaşlı kadın
titreyen parmaklarını bastırıyor dudaklarına
bozuk un karşısındaki öfkesini tutabilmek için.
Kaygıyla muayene ediyor doktor
hastasının boynundaki parmak izlerini.
Kaygılı analar babalar çocuklarına hain gözüyle bakıyorlar.
Ölüm döşeğindekiler bile
cansız seslerini iyicene kısıyorlar
yakınlarından ayrılırlarken.

ÖNDER TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

3.

Ama kahverengi gömleklilerin kendileri de korkuyorlar
kolu yukarı fırlamayan adamdan,
ve ödleri kopuyor
kendilerini günaydın diye
selâmlayandan.
Emir verenlerin çığlıkları,
kasabın bıçağını bekleyen domuzların çığlıkları gibi
korku dolu.
Koltuklarının üzerinde kaygıyla terliyor
yağlı götleri.
Evleri basıyorlar kaygıyla,
arıyorlar helâları.
Onlara tüm kitaplıkları yaktıran
gene kaygı.
Anlayacağınız,
sadece yönetilenleri değil,
yönetenleri de yöneten:
Korku.

4.

Neden
bu kadar çok korkuyorlar açık konuşmaktan?

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

5.

Rejimin bu engin gücü varken,
kampları ve işkence mahzenleri varken,
besili polisleri varken,
sindirilmiş ya da rüşvet yiyen hâkimleri varken,
çatılarına kadar tüm binaları dolduran fişleri
ve mimlilerin listeleri varken
sanılır korkmamaları gerek
sıradan bir insanın uluorta konuşmasından.

6.

Ama onların Üçüncü Reich'ları anımsatır bize
Asur'lu Tar'ın evini,
efsaneye göre hani,
hiç bir ordunun zaptedemeyeceği,
ama içinde yüksek sesle bir tek sözcük söylendiğinde
tuzbuz olan
o güçlü kaleyi.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

TEREYAĞINDAN DAHA ÖNEMLİ TOP

1.

General Goering'in ünlü toplar tereyağından daha önemli sözü şu anlamda doğru:
Hükümetin ne kadar az tereyağı varsa o kadar çok topa ihtiyacı vardır. Çünkü ne kadar az tereyağı varsa düşmanı var demektir o kadar çok.

TÜRK ONUR TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

2.

Yoksa şu söylenebilir:
Boş mideye top
her halkın harcı değildir.
Sadece gaz yutmak,
dediklerine göre,
gidermez susuzluğu.
Yün donu olmayan asker
yazın cesur olabilir ancak.

3.

Topçunun cepanesi bitince
başlar öndeki subayların
enselerinde delik açılmaya.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

GÖÇMEN YAFTASI ÜZERİNE

Bize taktıkları «göçmenler» adını her zaman yanlış bulmuşumdur.
Ülkelerini terk etmiş insanlar demektir bu..
Oysa biz terk etmiş değiliz ülkemizi
kendi isteğimizle başka bir ülke seçerek.
Hem biz, yabancı bir ülkeye süresiz kalmak için de gitmedik ki.
Tersine, biz kaçtık. Kovulanlarız biz, yasaklanmışlarız.
Bize kapısını açan ülke bir yurt değil, bir sürgün yeri olmalı.

Elverdiğince sınıra yakın bir yerde
tedirgin beklemedeyiz dönüş gününü,
en küçük bir değişimi bile gözleyerek sınırın ötesinde,
kalbimiz çarpa çarpa sorguya çekerek her yeni geleni,
tek bir şey unutmadan, tek bir şeyden vazgeçmeden
ve hiç bir şeyi bağışlamadan, olup biten hiç birşeyi.
Ah, Sunde'nin (*) sessizliği bizi kandırmıyor!
Kamplarından gelen çığlıkları duyuyoruz burada bile.
Biz, kendimiz bile, vahşet söylentileri gibiyiz,
sınırların ötesine sızabilen.
Kalabalığın içinde yırtık pabuçlarla dolaşan herbirimiz
ülkemizi lekeleyen namussuzluğun kanıtıyız.
Ama hiç birimiz
burada kalmayacağız.
Son söz
daha söylenmedi.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

(*) *Hitler Almanyasının Danimarka'yla sınırını belirleyen nehir.*

SIĞINAK

Bir kürek durur damda.
Hafif yel götüremez saman çatıyı.
Avluya direkler dikilmiş
çocuk salıncakları için.
Posta gelir günde iki kez.
Karşılanır mektuplar sevinçle.
Feribotlar gelir Sunde boyunca.
Evin dört kapısı var kaçacak.

KAZAZEDE ÜZERİNE RAPOR

Kazazede adamıza ayak basınca
amacına varmış biri gibi geldi.
Öyle sanıyorum ki,
görür görmez bizim
ona yardıma koştuğumuzu
acımıştır bize.
Ta ilk gününden
yalnız bizim işlerimizle ilgilendi.
Uğradığı kazadan aldığı derslerle
öğretti bize yelken açmasını.
Hattâ cesareti bile öğretti bize.
Büyük saygıyla söz etti fırtınalı sulardan,
onun gibi bir adamı yenebildikleri için herhal.
Sular onu yenerken ne de olsa
birçok hilelerini açığa vurmuşlardı.
Biz öğrencilerini daha iyi kişiler
yapacaktı bu bilgi.
Özlediği için kimi yemekleri
yemek pişirme sanatımızı geliştirdi.

ONUR SOSYAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Hoşnut değildi kendi kendinden,
bu besbelliydi.
Ama buna karşın,
hem bizi, hem kendini saran durumlardan da
hoşnut değildi bir an olsun.
Gene de, bizimle birlikte olduğu günler
hiç kimseden yakındığını görmedik onun,
kendisinden başka.
Öldü eski bir yaradan.
Sırtüstü yatarken bile
deniyordu balık ağlarımız için
yeni bir düğüm biçimi.
İşte böyle,
öğrenerek öldü.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

BİR BARIŞ SAVAŞÇISININ ÖLÜMÜ ÜZERİNE

Carl Von Ossietzky'nin anısına.

Teslim olmayan o,
öldürüldü.
Öldürülen o,
teslim olmadı.

Uyarıcının ağzı
toprakla kapandı.
İşte başlıyor
kanlı macera.
Barışseverin mezarı üstünde
taburlar tepinmede.

Savaş boşuna mıydı yani?

Bir başına savaşmayansa öldürülen
daha kazanmamış demektir düşman.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

GÖÇMENİN YAKINIŞI

Ekmeğimi kazandım ve tıpkı sizin gibi yedim onu.
Ben bir doktorum; daha doğrusu bir zamanlar öyleydim.
Saçımın rengiymiş, burnumun biçimiymiş,
evimden, ekmeğimden etti beni.

Benimle yedi yıl bir yatakta yatan karım,
elim elinde, yanağım yanağında,
mahkeme önünde bağırarak saçımı tanık gösterdi
ve saçım siyah olduğu için benden kurtuluverdi.

Bir ormanın içinden kaçtım geceleyin
(yanlış bir ana doğurmuştu beni)
bana kapısını açacak bir ülke bulmak için.

Ne zaman iş aradıysam
arsız dediler bana.
Arsız değilim ben, dedim,
ben yitirilmişim.

KÖYLÜ ÖKÜZÜNE DİYOR Kİ

(Milâttan önce 1400 yılında söylenen bir Mısır köylü türküsü biçiminde)

Ey ulu öküz, tanrısal saban çekicisi,
tenezzül buyurup da, doğru git, ve
lütfen karıştırma izleri birbirine.
Yolu göster, ey önder, deh!
Anamız ağladı günler var, biçmek için otunu senin,
tenezzül buyurup da, şunların tadına bir bakıver, değerli
[besleyici!
Otunu yerken izleri düşünüp yorma kafanı, tıkınmana bak!
Kalaslar taşımışız oflaya inleye
senin ahırın için, ey yuvamızın kolu kanadı,
biz uyuruz rutubet içinde, sen uyursun kuru yerde.
Dün aklımız başımızdan gidiyordu,
bir öksürüverdiydin, ey sevgili öncü.
Ekimden önce gebermek mi istersin yoksa,
köpoğlusu?

LAOTSE'NİN SÜRGÜN YOLUNDA TAOTEKİNG KİTABININ DOĞUŞU EFSANESİ

1.

Bir vakitler, bizim bilge kişi
yetmişindeydi ve içi geçmişti.
Onun ihtiyacıydı artık çekilmek bir kenara,
ülkesinde iyilik azalmıştı çünkü
ve kötülük başlamıştı artmaya.
O da pabuçlarını ayağına çekti.

2.

Ve topladı neye ihtiyacı olacaksa:
Çok değil, yolculuk için yetecek kadar,
her zaman okuduğu kitap
ve geceleri tüttürdüğü pipo gibi şeyler.
Birazcık da ekmek, şöyle göz kararı.

3.

Bir kez daha vadisine bakıp sevindi,
sonra unuttu onu döner dönmez yüzünü dağ yoluna.
Öküz de hoşnuttu çiğnediği taze otlardan,
taşırken ihtiyarı sırtında
mutluydu yürüyüşün gevşek olmasından.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

4.

Dördüncü gün kayalıklara vardıklarında,
bir gümrük kolcusu kesti yolunu:
«Söyleyin bakalım, değerli neniz var?» — «Hiç.»
Ve açıkladı öküzü yeden çocuk:
«Bu yaşlı adam öğretmendi.»
Ve iş böylece kavuştu açığa.

5.

Kolcu gülerek sordu gene:
«Bulabildi mi bir şey bari?»
Çocuk da şöyle yanıt verdi:
«Yumuşacık suyun sıza sıza
güçlü kayayı ufaladığını zamanla.
Sert olan yeniliyor yani.»

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

6.

Karanlığa kalmasınlar diye
çocuk osaat dürttü öküzü.
Ama tam kaybolacaklarken kara çamlığın ardında
adamın bir şey çaktı kafasında
ve bağırdı:
«Hey, bana bakın! Durun hele!

7.

Nedir bu su işi, ihtiyar?»
Yaşlı adam durdu: «Bilmek ister misin?»
«Ben basit bir gümrük kolcusuyum, ama gene de
kim kazanır, kim yitirir, isterim bilmek,
eğer biliyorsan bana da söyle.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

8.

Yazıver şunu bana! Yazdır ya da şu çocuğa!
Götürmez insan yanında böyle bir şeyi.
İşte mürekkeple kalem size,
bir de bölüşeceğimiz bir akşam yemeği,
Bura benim evim, anlaştık mı? Gelin hadi!»

9.

Yaşlı adam şöyle bir dönüp baktı ona.
Üst baş perperişan, ayaklar çıplak.
Bütün alnı kırışık içinde.
Ah, kazananlardan değil bu, besbelli.
Ve mırıldandı: «Sen de mi?»

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

10.

Kibar bir ricayı geri çevirmek için
fazla yaşlıydı o sanki, çünkü dedi ki:
«Soru soranlar yanıtını almayı hak ederler.»
Sonra oğlan: «Hava da, der, soğuyor.»
«Doğru. Hadi öyleyse yatağı ser.»

11.

Bilge kişi, indi öküzünden.
Yedi gün yazdılar birlikte ikisi.
Adam da yemeklerini ayaklarına getirdi
(ve tüm bu yedi gün boyunca
kaçakçılara sessizce küfretti sadece).
Ve sonunda iş tamam oldu.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

12.

Ve çocuk, bir sabah gümrük kolcusuna
seksen bir deyiş verdi.
Ve teşekkür ettiler küçük yolluğa
ve dolanıp çamlığı kayalığa çıktılar.
Kim kibar olabilirdi onlar kadar?

13.

Yalnızca, adı kitaplara geçen
o bilge kişiyi övmemeli,
çünkü o bilge kişiden çekip alınması gerek bilgeliğin.
Bu yüzden gümrükçüye de teşekkür etmeli,
isteyen oydu yapılmasını bu işin.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

BOŞUNA KOVULMAMIŞ

Hali vakti yerinde olanların
oğlu olarak büyüdüm.
Ailem bir yaka taktı boynuma
ve hizmet edilmek alışkanlığıyla büyüttü beni
ve emir verme sanatıyla eğitti.
Ama büyüyüp de çevreme bakındığımda
sevmedim kendi sınıfımın insanlarını,
ne emir vermesini sevdim, ne de hizmet edilmesini bana,
ve terk ettim kendi sınıfımı ve birlik oldum
önemsiz insanlarla.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Böylece onlar
bir hain yetiştirmiş oldular
ve öğretmiş oldular o haine tekmil sanatlarını.
Ve o da
onları düşmana teslim etti.

Evet, onların sırlarını açıklıyorum ben şimdi.
Halkın arasında duruyorum ve döküyorum ortaya
onların bütün dalaverelerini.
Söylüyorum neler olacağını şimdiden,
çünkü planlarını çok önceden öğrenmişim.
Rüşvetçi rahiplerinin latincesini
sözcük sözcük çeviriyorum konuşulan dile,
bir sürü martaval çıkıyor ortaya çıka çıka.
Adaletlerinin terazisini indiriyorum aşağı
göstermek için hileli ağırlıkları.
Ve onların muhbirleri beni rapor ediyorlar,
bu adam, diyorlar, oturmadadır
bir isyan hazırlayan mülksüzler arasında.

TOPLUMSAL BARIŞ KÜLTÜR VAKFI

Uyarılar gönderdiler bana
ve alınterimle kazandıklarımı
aldılar elimden.
Baktılar ki ıslah olmam,
geldiler beni avlamaya;
ama bulamadılar evimde hiç bir şey,
halka karşı düzenledikleri planları
açığa çıkartan
yazılarımdan başka.
Sonunda bir tutuklama emri çıkardılar benim için,
alçakça fikirler taşımakla suçladılar beni, yani:
Suçladılar alçaktakilerin fikirlerine sahip olmakla.

Nereye gidersem gideyim,
mülk sahiplerinin gözünde mimliyim,
ama mülksüz olanlar
tutuklama emrini okuyorlar
ve veriyorlar bana
saklanacak bir yer.
Sen, diyorlar,
kovulmamışsın boşuna.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

SVENDBORG ŞİİRLERİNE ANA KURAL

Üstü samanla örtülü
şu Danimarka çatısının altına sığınmışım da, dostlarım,
kavganızı izliyorum.
Şimdi size, eskiden olduğu gibi,
şiirlerimi gönderiyorum arasıra,
Sunde'nin ve yaprakların ötesindeki kanlı yüzlerle korkutulan.
Elinize ulaşabilenleri dikkatle kullanın.
Sararmış kitaplar, parça parça olmuş raporlardır
kaynaklarım benim.
Eğer bir daha görürsek birbirimizi, dostlarım,
canla başla yeniden
başlayacağım çıraklığa.

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

İÇİNDEKİLER

Sürgünün İlk Yılları (1934 — 1936)
* Sırf Artan Düzensizlik Yüzünden 8
Alışveriş Yapan 10
Tebeşir Haçı 12
Birleşik Cephe Türküsü 14
Portakal Satın Alırken 17
Sorular 20
Kaledonya Pazarı ... 22
Danimarka'lı İşçi Oyunculara Gözlem Sanatı Üstüne Söylev 26
Erik Ağacı 44
Ulm'lu Terzi 46
Soyguncu ve Uşağı 48
* Büyük Eşkiyalar Geldiğinde 50
Almanya'dan Rapor 51
Son İstek 56
Zulümler Yağmur Gibi Yağmaya Başlayınca 57
Duraksayana 60
Moskovalı İşçilerin 27 Nisan 1935'te
Büyük Metroya Sahip Oluşları 64
Tretiyakov'a İyileşmesi İçin Öğüt 68
Empedokles'in Pabucu 70
Öğrenen Kişi 78
Yolcu 80
Oyun Yazarının Türküsü 82
Oyun Yazarı Odets'e Mektup 92
Oskawa Şilebinin Kendi Tayfası
Tarafından Hurdaya Çıkarılışı 96
* Yıllarca Önce Ben 102
Adım Neden Anılsın ki 106

Geç Svendborg Şiirleri ve Yergiler (1936 — 1938)

Alman Şarkısı 113
Gorki İçin Yazıt 115
Kuşkucu 116
* Her Yıl Eylülde Okullar Açılırken 120
Kentin Varoşlarından Gelen Yoksul Okul Arkadaşlarımız 121
* Rahat Bir Arabada Yolculuk Ederken 126
Karanlık Zamanlarda 127
Veda 128
Yemez İçmez Başbakan 129
Şiddet Üzerine 130
Kısırlık Üzerine 131
Alıntı 132
İyi Yoldaş M. S. 133
Devrim Askeriyle Alay Ediliyor
Ve Devrim Askerinin Yanıtı 137
Savaşın Başlangıcı 142
Alman Savaş Okuma Kitabından 144
Yıkanma 150
Buda'nın Yanan Ev Kıssası 152
Bir Büyük Karamsar Üzerine Düş 157
Yönetmenin Zorluğu 160
Rejimin Kaygıları 164
Tereyağından Daha Önemli Top 168
Göçmen Yaftası Üzerine 170
Sığınak 172
Kazazede Üzerine Rapor ... 173
Bir Barış Savaşçısının Ölümü Üzerine 175
Göçmenin Yakınışı 176
Köylü Öküzüne Diyor ki 177
Laotse'nin Sürgün Yolunda Taoteking Kitabının
Doğuşu Efsanesi 178
Boşuna Kovulmamış 185
* Svendborg Şiirlerine Ana Kural 188

(*) Bu şiirlerin asılları başlıksızdır. Başlıkları, Almanca basımlarda, yayıncılar tarafından konmuştur (Ç. N.)

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

ONUR TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR VAKFI

Bertolt Brecht'in tüm şiirlerinden yazılış tarihleri gözetilerek yapılan "seçmeler"in ikinci cildi olan "Karanlık Zamanlar" adlı bu kitapta, yazarın 1934-38 yılları arasında, sürgünün ilk dönemlerinde yazdığı şiirler yer almaktadır.

Nazizmin Almanya'da iktidara tırmandığı günlerde, şiirini faşizme karşı güçlü bir silah olarak kullanan Brecht 1926'da günlüğüne şunları yazıyordu: "...Edebiyata sıvanmaya karar verirsem, oyunu iş, taşkınlıkları düşkünlük haline getirmem gerek. Çalışmada gelenek kazanabilmek, iş bitirme keyif ve alışkanlığından esin alabilmek için bir plan hazırlayıp uygulamalıyım. Çözülecek nesneyi bana en kolay gelen biçimde dile getirmeme olanak veren bir stil seçmeye çalışmalıyım. Şiddetli nöbetleri yok etmek ve ilgilerimi uzatmak üzere işlahımın düzene sokulması gerek..."

Brecht'in söz konusu seçimini ne yönde yaptığını ve bunun büyük sonuçlarını artık tüm dünya biliyor. Bu kitapta da bu seçimin ve "düzene sokulmuş bir işlahın" en durulu örneklerinden bazılarını bulacaksınız.

4500